Ympäristöministeriö
Ylitarkastaja Rainer Lahti
11.11.2015 klo 11.45

Asia: Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaoston kokous

Teema: Valtion budjetti 2016, Ympäristöministeriön hallinnonala, Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (momentti 35.01.65)

Ympäristökasvatuksen edistäminen valtion talousarviossa

Tarkasteltava momentti on valtion talousarvion ainoa, jossa määrärahan käyttötarkoitus (alakohta 5) on määritelty sanallisesti ympäristökasvatuksen ja –valistuksen edistämiseen. Määrärahaa saadaan käyttää kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista ja muuta ympäristökasvatusta ja ympäristövalistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluontoisten hankkeiden tukemiseen.

Määrärahojen niukkuuden takia hankkeita on voitu rahoittaa vain noin 250 000 euron verran vuosittain. Hankeavustusta on haettu vuosittain noin 100 hankkeelle ja yhteensä 1-2 miljoonan euron edestä. Rahoitettavaksi on voitu osoittaa vain pieni osa hankkeista ja niistäkin lähes kaikki haettua pienemmällä summalla. Hakijoilta joudutaan pyytämään supistettuja hankesuunnitelmia ja tämä tekee päätöksenteosta hankalaa ja aikaa vievää. Tämä valmistelutyö tehdään Keski-Suomen ely-keskuksessa.

Tärkeiden valtakunnallisten ja alueellisten hankkeiden toteuttamisen tarve olisi tässä ympäristökasvatuksen kehittämisvaiheessa erityisen keskeistä, mutta momentin pienikin kasvatus on osoittautunut todella vaikeaksi. Tämä johtuu erityisesti siitä, että momenttia pidetään ns. järjestömomenttina ja järjestöjen avustusta on jo pidempää supistettu valtion budjeteissa. Kehittämiseen liittyväksi lisärahoituksen tarpeeksi hankepuolella on arvioitu vuositasolla noin 300 000 euroa. Pysyväksi rahoitustarpeeksi vuositasolla riittäisi tulevaisuudessa näihin erityisavustuksiin noin 500 000 – 600 000 euroa. Hankemäärärahaa on myönnetty muille kuin ympäristöjärjestöille sekä kunnille ja myös yrityksille.

Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden laajempi kehittäminen pääsi virallisesti vauhtiin tammikuussa 2015 kun kolme ministeriä ympäristöministeri Sanni Grahn-Laasonen, opetusministeri Krista Kiuru ja kulttuuriministeri Pia Viitanen asettivat yhteistyöryhmän. Työryhmä sai pikatoimeksiannon ja luovutti ehdotuksensa (https://helda.helsinki.fi/handle/10138/154138) tämän vuoden huhtikuussa ennen hallituksen vaihtumista.

Työryhmä tarkasteli ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden, kulttuuriympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen kokonaisuutta opetus-, nuoriso-, kulttuuri- ja ympäristöhallinnon näkökulmista. Työryhmä tunnisti paikallishallinnon ja kolmannen sektorin toimijoiden keskeisen roolin, mutta keskittyi työssään erityisesti keskushallinnon rooliin.

Työryhmä ehdotti ympäristöministeriön ja opetusministeriön välisen yhteistyön ja työnjaon syventämistä ja laajentamista sekä hallinnonalojen sisäisiä kehittämistoimia. Lisäksi työryhmä ehdotti laaja-alaista kehittämisprosessia kestävän kehityksen koulutuksen ja kasvatuksen edistämiseksi, huomioiden kansainväliset ja kansalliset prosessit. Prosessin tuloksena syntyvään kansalliseen suunnitelmaan kerätään myös kehittämisehdotukset luonto- ja ympäristökoulujen sekä koulujen ympäristöjärjestelmien aseman selvittämiseksi ja parantamiseksi. Tämä työ on nyt aloitettu ja sillä lienee tulevaisuudessa myös valtiontaloudellisia vaikutuksia.